

TÜRK İNKILÂBININ DAYANDIĞI TEMELLER VE ATATÜRKÇÜLÜK

Sait DİNÇ*

1 – ATATÜRKÇÜLÜĞÜN OLUŞUMU ve TANIMI

Türk inkılâbı; Türk Milletinin ülkesinin işgali karşısında bu oluşumu kabul etmeyerek, işgale karşı mücadeleye başlaması ve Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde ülkenin işgalden kurtarılması, siyasal ve ekonomik olarak tam bağımsız bir devlet kurarak, eski yapıyı tasfiye etmesi, çağdaşlaşmak ve kalkınmak yolunda sürekli ve ilkel olarak inkılâplar yapması, buna dayanarak çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkmak amacıyla giriştiği çok yönlü milli bir harekettir. Bu hareket, her şeyden önce ulusal bir kimlikle modernleşmeyi sağlayarak, Türk Toplumuna yeni bir şekil ve anlayış kazandırmıştır. Bağımsızlığı, hür düşüncüyü ve insan onurunu temel alması, en belirgin özelliklerindedir.

Türk inkılâbı aynı zamanda bir fikir ve idealinde dile getiriliştir, fikir ve ideal yönü ile “*Atatürkçülük*” veya “*Kemalizm*” diye ifade edilmektedir. Türk İnkılâbının yapıcı gücü ile dayandığı ilkeler yalnız mazinin hatıraları değil, geleceğinde değer ifade eden ve toplum hayatımıza yön veren prensipleri olmuştur.¹ Yabancı kaynaklarda *Kemalizm* adını daha çok kullanıldığını, dolayısıyla Batı Dünyasının, Türk inkılâbı ile Atatürk'ü özdeşleştirdikleri görülmektedir. Batı dünyasında önemli bir kaynak olan Meydan Larousse, *Kemalizm*'le Atatürkçülüğü aynı anlamda kullanmaktadır;²

“Türkiye’de siyasi ve ideolojik bir bağımsızlık anlayışından hareketle, bilimin ve aklın ağır bastığı bir toplum yaratmak ve bu yoldan Türk Milletine, Batı Medeniyeti içinde, sosyal ve tarihi kişiliğini kaybetmeden hak ettiği yeri kazandırmak ülküsü, felsefesi ve çabasıdır.”³

Milli Mücadele döneminde de Batılılar, Mustafa Kemal’in liderliği almasından sonra Türk inkılâbının ihtilâl döneminde Anadolu’daki isyana harekâtına “*Kemalist Hareket*”, “*Kemalist Cumhuriyet*” veya

* Sait Dinç, Çukurova Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölümü

¹ Hamza Eroğlu, *Türk Devrim Tarihi*, Ankara 1981, s. 275

² Sait Dinç, *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi*, Nobel Kitabevi Yayınları, Adana 2004 s. 252 – 253

³ Eroğlu, *a.g.e.*, naklen; *Meydan Larousse*, “Kemalizm”, Cilt 7, s.159

“*Milliyetçilerin Hareketi*” olarak bakmaları Türk inkılâbını Mustafa Kemal ile özdeş olduğunun bir tescili niteliği taşımaktadır.⁴

Türk İnkılâbı; toplum ve temel yönetiminde dinsel kuralları, bu kurallardan kaynaklanan yasaları, gelenekleri, düzenlemeleri, bunların oluşturduğu düzeni iten, ortadan kaldırır; onun yerine Batıda gelişen pozitif düşünceyi, bilime ve insanlığa dayalı yaşam biçimini koymak; bunun gereği olan düzeni kurmak, devlet ve toplum yapısını gerçekleştirmek isteyen bir eylem bütünüdür.⁵ Türk İnkılâbı; ulusun bireyleri arasında ortak bağ olarak ulus olmayı, ulusallığı, ulusçuluğun gereklerini öngörmekte; dünyasal gereksinimler doğrultusunda bu gereksinimlerden esinlenmeyi, gereksinimleri değişmesi ve gelişmesiyle de ortaya çıkan talepler doğrultusunda yeni değişme ve gelişmelere yönelmeyi, yaşanan çağın gerisinde kalmamayı inkılâbın gereği saymaktadır.

Bu yönüyle Türk İnkılâbı milli bir inkılâptır; laik, pozitif düşünceye dayalı olarak da bilimsel, akılcı niteliktedir. İnkılâbın diğer bir özelliği doğmacı olmayışı, kalıplaşmayı reddedici olması; toplum ve devlet yaşamını her zaman ve her çağda doğru, geçerli sayılan kurallar ve yasalarla sınırlandırmak isteyen ideolojileri benimsememesidir.⁶

Türk Ulusu, Kurtuluş Savaşı’nı Atatürk’ün önderliğinde başarıya ulaştırmıştır. Kurtuluş Savaşı yalnızca, Batılı emperyalist güçlerle yapılan sıcak savaş döneminin ifade etmemektedir. Kurtuluş Savaşı denilince, sıcak savaşla birlikte, Türk Ulusunu geri bırakmış kurumların yıkılarak, yerlerine yenilerinin konulmasının mücadelesi de anlaşılmalıdır. Bu mücadelenin her iki aşaması da Atatürk’ün önderliğinde onun düşünce ve uygulamalarıyla gerçekleşmiştir. Atatürk’ten kaynaklanan bu değişme, gelişme, çağdaşlaşma atılımlarına, “*Atatürkçü Düşünce Sistemi*”, “*Atatürkçülük*” ya da “*Kemalizm*” adı verilmektedir.

Batılıların, Mustafa Kemal Atatürk’ün adından esinlenerek, daha çok Kemalizm, Türkiye’de ise, genelde Atatürkçülük olarak nitelendirilen bu düşünüş sistemini, şöyle tanımlayabiliriz:

⁴ Bernard Lewis, *Modern Türkiye’nin Doğuşu*, T.T.K. Yayınları, Ankara 2000, s., 239 – 291; Bernard Lewis eserinde Kurtuluş Savaşı konularını anlatırken daha önce İttihat ve Terakki Döneminin tersine bu döneme “*Kemalist Cumhuriyet*” başlığında konuyu okuyuculara aktarmaktadır. Bu da Türk inkılâbının ana kaynakları sayılan eserleri yazan Batılı Tarihçi ve yazarların bu özdeşleştirmeyi yapmadan geçemedikleri, Türk inkılâbını algılama biçimleri hakkında bize bilgi vermektedir.

⁵ Suna Kili, *Türk Devrim Tarihi*, Tekin Yayınevi, İstanbul 1995, s. 13

⁶ Kili, *a.g.e.*, s.14

“Temel esasları Atatürk tarafından konulan, Türk Ulusu’nun aklın ve bilimin önderliğinde ileri bir toplum olarak en kısa sürede çağdaş uygarlık düzeyine erişmesini, uluslar ailesinin bağımsız, eşit ve onurlu bir üyesi olarak demokratik ve laik kurallar içinde mutlu bir yaşam sürmesini amaçlayan, ilkeleri Türk Ulusu’nun ihtiyaç ve isteklerinden doğan, çağdaş düşünce sistemine, Atatürkçülük denir.”⁷

Atatürkçülük, Atatürk’ün akla, bilime, mantığa dayanan düşünce ve eylemlerinden doğup gelişerek, yeni Türk Devleti ile uygulama olanağına kavuşan düşünceler ve olaylar bütünüdür. Bu düşünce sistemi, Türk Ulusu’nu bir an önce aklın ve bilimin önderliğinde çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmayı amaçladığı için; “*çağdaşlaşma ideolojisi*” ya da bir “*uygarlaşma projesi*” olarak da ifade edilmektedir. Bir ulusun uygar dünya içinde varlığını sürdürebilmesi; akıllı, bilimi önder alması, her işte ulusu egemen kılması, demokratik ve laik kurum ve kurallara sahip çıkması ve bağımsızlığına titizlikle sahip çıkmasıyla mümkündür. “*Atatürkçü Düşünce Sistemi*”nden vazgeçmek demek, demokrasiden, ulus egemenliğinden, akıl ve bilim yönteminden vazgeçmek, karanlığa gömülmek demektir. Atatürkçü Düşünce Sistemi, aklın ve bilimin önderliğinde, bugünün olduğu kadar, yarının da gereklerine cevap vermektedir. Kendini daima yenileyen, çağdaş bir görüşü simgeler. Bu nedenle sonsuza dek, vazgeçilmez yaşam biçimi olarak varlığını sürdürecektir.

2- ATATÜRKÇÜLÜĞÜN NİTELİKLERİ

a) Atatürkçülük, Türkiye’nin İhtiyaç ve Gerçeklerinden Ortaya Çıkmıştır

Atatürkçülük, Türkiye’nin gerçeklerinden doğmuş, sistemleştirilmiş düşüncelerdir. Bir taraftan bütünü ile Kurtuluş Savaşı’nı içine almakta, diğer taraftan, toplumda yapılan kökten değişiklikleri kapsamaktadır. Kısacası ***Atatürkçülük, Türk Devrimi’nin sistemleştirilmiş fikir gücü ve geleceğe bakan yönüyle ülküsüdür.***⁸

Atatürk, gerek Kurtuluş Savaşı’nı yaparken ve yeni devleti kurarken, gerekse toplumda kökten değişiklikleri yaparken, belli bir plana göre hareket etmiştir. Gençliğinden beri öğrenip benimsediği temel düşünceleri, bu plan içine oturtmuştur.

⁷ M.E.B. *Atatürkçülük 3, Atatürkçü Düşünce Sistemi*, İstanbul 2001, s.

⁸ Hamza Eroğlu, *Atatürkçülük*, Ankara 1981, s. 7

Atatürk, Batı'daki ideolojilerin akılcı, insancıl olanlarından yararlanmış, kafasında bir sentez oluşturmuştur. Başlangıçta, bunları bir araya getirerek ilan etmemiştir. Bunun nedenini, Söylev'de şöyle açıklamaktadır: “.. *Kararın bütün gerek ve zaruretlerini daha ilk gününde açığa vurup ifade etmek elbette isabetli olmazdı. Uygulamayı birtakım bölümlere ayırmak, olaylardan ve olayların akışından yararlanarak ulusun duygu ve düşüncelerini hazırlamak ve basamak basamak ilerleyerek hedefe ulaşmak gerekiyordu.*”⁹ Yani, Atatürk, amacın baştan ilan edilmesi halinde, mücadelenin başarılı olamayacağını belirtmektedir. Eğer, Atatürkçülük, bir düşünce sistemi değil de, “bir görüş”, “bir yol” gibi basit bir nitelikte olsaydı başarı sağlayamazdı.

b) Atatürkçülük Esnektir

Bilindiği gibi ideoloji, bir düşünceler bütünüdür ve önderler gerçekleştirecekleri amaçları benimsedikleri ideolojilerden çıkarırlar. İdeolojileri “dogmatik-totaliter” ve “pragmatik-demokratik” diye iki ana gruba ayırmak olanaklıdır. Marksizm-Leninizm “sol”un, Nasyonal Sosyalizm ve Faşizm, “sağ”ın dogmatik ve totaliter ideolojileridir. Oysa “demokrat ideolojilerin” temeli, “dogmatizm” değil, “*Rasyonel Ampirizm*” ya da “*Pragmatizm*” dir. “Mutlak” ve “değişmez” gerçekleri savunduğuna inanan “dogmatizme” karşılık “Pragmatizm”, mutlak gerçek yerine “deney”e yani akıl ve bilimin gözlem ve bulgularına dayanan ve dolayısıyla zaman içinde değişen gerçekleri kabul eder.

Faşizmin “liderin yanılmazlığı” ya da “üstün ırk”; Marksizm ve Leninizm’in “sınıf” ya da “sınıf kavgası”, “Liberal Kapitalizm”in “görünmez el” gibi değişmez ve dolayısıyla “dogmatik” kavramlara dayanmasına karşılık, “Özgürlükçü-Demokrasi” ideolojileri politikasının temeli olarak akıl ve bilimin verilerine göre değişen gerçekleri kabul ederler, bireye önem verirler.

Atatürkçülük, bir yandan akıl ve bilime dayandığı, yani “pragmatik” bir nitelik taşıdığı, öte yandan ise “ulusal egemenlik” ilkesinden yola çıktığı ve özgürlükçü toplumun yaratılmasını öngördüğü için, “pragmatik” ve “demokratik” ideolojiler arasında yer alır.

“*Çağdaşlaşma ideolojisi*” olarak adlandırılan Atatürkçülük, değişmez ve katı dogmalara dayanmayıp, akıl ve bilimden esinlenen faydacı, rasyonalist ve esnek bir düşünce sistemidir. Katı dogmatik ve totaliter ideolojilerden farklı olarak “*ulusal egemenliğe, insan haklarına dayalı bir yaşam biçimi*”ni oluşturur. Böylece kadın-erkek ayırımı yapmadan,

⁹ Mustafa Kemal Atatürk, *Söylev (Nutuk)*, Örgün Yayınları, İstanbul 1980

toplumun tümünü insan olarak değerlendirmekte ve onun özgürlüklerini ve egemenliklerini her alanda tanıyan demokrasiyi temel almaktadır.

c- Atatürkçülük Yeni Bir Devleti Kurma ve Yönetme Yollarıdır

Belirli ve sistemli bir fikre dayanır. Atatürkçülük devlet yönetiminde kullanılan usuller ve yollarıdır. Devlet kurma ve yönetme sanatıdır. İlmün öncülüğünde, ilmen özgür, egemen ve bağımsız bir devleti yaşatmayı sağlayan fikir ve düşünce akımıdır.¹⁰ Bu itibarla Atatürkçülük, kendine has olan hayat felsefesi ve hayat görüşü olan düşüncelerin bütünüdür. Fikirlerinin kaynağını geçmişin tecrübe bilgi ve deneyiminden alan Atatürkçü Düşünce, aynı zamanda Atatürk'ün fikirlerinin uygulamalarıyla hayata geçmiştir.

d – Atatürkçülük Yeni Türk Devletinin Temel Felsefesidir

Yukarıdaki ifadelerde olduğu gibi Türk Devletin temel anlayışı kurucusu olan Atatürk'ün ilke ve idealleriyle şekillenmiştir. Bu açıdan Atatürkçü Düşünce Türk Devletinin siyasi, ideolojik ve idari olarak anayasasında da belirtildiği gibi devletin temel anlayışı ve felsefesini oluşturur.

e - Atatürkçülük Dinamik, Yeniliğe ve Gelişmeye Açıktır.

Atatürkçülük dinamizm demektir. Hayatın ve doğanın gerçeklerine uymak anlamını taşır. Atatürk, yaptığı inkılâplarını ve bütün reformlarını batı medeniyeti yönünde bir gereklilik olarak yapmış, daima ileriye, aydınlığa ve çağdaş medeniyete doğru götürmeye çalışmıştır. Atatürkçülük, taklitçi olmayan ve yalnızca çağın gereksinmelerin getirdiği zorunluluk ve gelişme yönünde gerekenlerin, hangi coğrafya veya ulusta olduğu gibi ilkel bir saplantı veya karşıtlık duygusu olmaksızın alan ve ülkesinin yenileşmesinde kullanan bir fikir sistemidir. Bunun yanında Atatürk, hayat gerçeklerine kıymet ve değer vermiş, katı ve statik bir doktrine bağlı kalmamıştır. Atatürk'e göre doktriner olmak donup kalkma anlamını taşır. Yürüyüş ve ilerleme halinde olanlar dinamizmi esas olarak benimsemeli ve hayatlarına uygulamalıdır. Hayata ve gelişmelere uyan insanlar ve milletler, dinamik ve esnek olarak düşünebilenlerdir ve gelecekte bunlar başarılı ve çalışkan olacaklardır.

¹⁰ Eroğlu, *a.g.e.*, s. 281

f - Atatürkçülük Bir Kalkınma ve Çağdaşlaşma Modelidir.

Her sistemin her modelin bir amacı vardır. Bunu gibi Atatürkçülükte bir inkılâp hareketi olarak bir amaca yöneliktir. Modelin birinci amacı çağdaşlaşmak, ikinci amacı da kalkınmak, böylece “*Çağdaş Uygarlık*” düzeyine çıkmaktır. Gerçekte çağdaşlaşmak kalkınmayı da içeren bir kavramdır.¹¹ Çağdaş demokratik toplumun temel amacı insanı her alanda özgürlüğe kavuşturmadır. Özgür insan sadece ekonomik, toplumsal güvenliğe, eğitim olanaklarına, kişisel refaha kavuşmuş kişi değildir. İnsanın aynı zamanda siyasal özgürlükleri, siyasal seçenekler arasında seçim yapma hakkı da olması gerekir. Bu nedenle çağdaşlaşma sadece ekonomik bir kalkınma, gelişme olarak görülemez.

Kalkınmış, ekonomisi güçlenmiş, çağdaş toplumun gereğini yerine getirmiş pek çok ülkede kapalı yönetim uygulanarak kalkınma ve gelişmişliklerinin birey üzerinde olumlu etkisi olmadığı gibi bu gibi ülkelerde sistemler bir müddet sonra çökmüş ve bireysel özgürlük ve kişisel mülkiyet gibi çağdaş talepler gündeme gelmiştir. Marksist Ülkeler buna örnektir. Özellikle bu ülkelerde insanlar siyasal özgürlüklerden, seçenekler arasında seçim yapma hakkından yoksundur; onun için de özgür insan değildir; bu nedenle de bu toplumlar kalkınmış, fakat çağdaşlaşmamıştır.

Diğer yandan; bir toplumda insan yürürlükteki yasalara göre her türlü siyasal haklara sahiptir; fakat o bireyin ekonomik, toplumsal sorunları çözüme bağlanamamışsa, o kişinin yasalarda gösterilen hakları ekonomik bir içeriğe, doymuşluğa kavuşturulamamışsa, daha açık bir deyişle o kişi yoksulluktan kurtulamamışsa, özgür insan değildir.

Bu açıdan Atatürkçülük bu iki amacı hedeflemektedir. Günümüzde bu amacı taşımayan ülke veya siyasal yöneticiler hemen hemen yok gibidir. Başka ülkelerin başarılarından yararlanarak, esinlenerek, eski toplumlarını değiştirmek, genişlemek özlemi dünyanın her köşesine yayılmış ve çağdaşlaşma devrimi başlamıştır. Atatürk;

“ Medeniyetin coşkun seli önünde karşısında mukavemet boşunadır ve o, gafil ve itaatsizler hakkında çok amansızdır. Dağları delen, göklerde uçan, göze görünmeyen zerrelere yıldızlara kadar her şeyi gören, aydınlatan, tetkik eden medeniyetin kudret ve yüksekliği karşısında, Ortaçağa ait zihniyetlerle, iptidai hurafelerle yürümeye çalışan milletler, mahvolmaya mahkûmdurlar. Hâlbuki Türkiye Cumhuriyeti halkı, yenileşen ve olgun bir kütle olarak ilelebet yaşamaya karar vermiş, esaret zincirlerini ise tarihte görülmemiş kahramanlıklarla parça parça

¹¹ Suna Kili, *Atatürk Devrimi, Bir Çağdaşlaşma Modeli*, Ankara 1998, s. 113

etmiştir."¹² diyerek kendi ülkesindeki çağdaşlaşma modeli ve anlayışına nasıl baktığını gösterir.

Çağdaşlaşma esas olarak şu temel öğelere dayanır; *ileri düzeyde bir teknoloji ve bilimin var olması, yaşama akılcı bir bakış, toplumsal ilişkilerde laik anlayışın egemenliği, kamu işlerinde adalet duygusunun varlığı ve her şeyden önemli olarak da ulusal devlet biçiminin yaygın olarak benimsenmesidir. Ayrıca bir Batılılaşma hareketi olarak değil toplu olarak bir kültür atılımını olarak ta değerlendirilebilir.*¹³

Çağdaşlaşma olgusu, hem devletin ve hem de toplumun geniş çapta dinamikleşmesini öngörür. Çağdaşlaşma sadece sanayileşme değildir. Ayrıca toplumsal, psikolojik ve siyasal değişmeyi de içerir.¹⁴ Atatürkçü Düşüncenin de temel hedeflerinden biri bu değişimi yaratmak ve kalıcı hale getirmektir. Yine aynı şekilde çağdaşlaşmanın karşısında olan kurum ve gelenekçi yapının da karşısında olmak ve bu yapının çağdaşlaşmanın karşısında olmasına müsaade etmemek, engelleri kaldırmaktır. Atatürk Devrimi bu alanlarda toplumun çağdaşlaşmasını engelleyen, engellemek isteyen geleneksel güçlerle, güç odaklarıyla da savaşmak, engellemeleri ortadan kaldırmak ya da en aza indirmek zorunda kalmış ve kalmaktadır. Bu, inkılâbın ve inkılâpçı kadronun, toplumun inkılâpla bütünleşen kesimlerinin görevi olmuş ve olmaktadır.¹⁵

Bu, yaşamsal bir zorunluluktur. "*Türk Devrimi, bir yaşama prensibi olunca, ona karşı kuvvetlerin etkilerini sıfıra indirmek de hayati bir zaruret sayılacaktır. Atatürkün siyasi iktidarını ve kuvvetini diktatörlük olarak değil, geri müesseseleri yıkma ve medenî bir düzeye çıkma vasıta olarak kabul etmek gerekir. O, medeni değerleri ortadan kaldırma çabası içinde olmamıştır. Atatürkçülük medeni bir düzeyde, XX. Yüzyıl şartları içinde kurulacak demokratik bir sisteme ulaşmayı gaye edinmiş bir akımdır. Ama o her şeyden önce Ortaçağ kalıntısı kuvvetlerin medeni bir toplumu daima baltalayacaklarına olan inançtan hareket etmiştir. Bu kalıntılarla, onların siyasal hayatta, birer kuvvet olmalarıyla kurulabilecek bir rejimin ne derece demokratik olabileceğini araştırmak, demokrasi ile ilgisi bile olamayacağını belirtmek de, bugün bize düşen görevdir*"¹⁶

¹² Utkan Kocatürk, *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*, A.A.M. Yayınları, Ankara 1999, s. 79

¹³ Suat İlhan, *Evrimsen Türk Devrimi*, A.A.M. Yayınları, Ankara 1998, s. 168

¹⁴ Kili, *a.g.e.*, s. 115

¹⁵ *A.g.e.*, s. 117

¹⁶ *A.g.e.*, s. 117; naklen, Tarık Zafer Tunaya, *Atatürk ve Atatürkçülük*, İstanbul 1964, s.124

Atatürkçülüğün temelini olan Türk İnkılâbı, bu yönüyle geleneksel güçlere, inkılâbın karşısında olan güç odaklarına karşı koyma, koyabilme eylemidir. Atatürk'ten itibaren Türk İnkılâbı belki çağdaşlaşma sürecinde, çağdaşlaşmanın amacına uygun olarak istenilen seviyeye gelememiş olmasına rağmen geçmişle karşılaştırılamayacak kadar farklı bir gelişmişlik ve düşünsel değişime uğramıştır. Bugün hangi grubu ve anlayışı temsil ederlerse etsinler siyasal düşünce çevrelerinde yenileşmeye karşı fikir geliştirmenin çağımızda ne anlama geldiğini, her gün yaşarak öğrenmekte ve Atatürk'ün başlattığı çağdaşlaşma politikasından sapılmasının bedelinin nelerle ödeneceği daha iyi anlamaktadırlar. Bu anlayıştan yola çıkarak Atatürkçülük, düşüncede ve uygulamada, *çağ düzeyinde uyumlu atılımları devamlı hayat tarzı olarak benimseyenlerin bağlı olduğu düşünce odağıdır.*¹⁷

Atatürkçülüğün model olarak ikinci hedefi de kalkınmaktır.

Kalkınma, kısa vadeli ekonomik veya teknolojik gelişme değil kalıcı, sürekli ulusal gelirin ve hâsulanın artması, ulusal gelirin daha adaletli dağılımını toplum bireylerinin bolluk ve refah içinde yaşamaları, yoksulluktan kurtulmaları olarak belirtilebilir. Ekonomide yeğlenen sağlıklı kalkınma, kalkınmanın sürekli, hızlı ve kendine yeter olmaya yönelik bulunmasıdır. Böylesine sağlıklı kalkınma, giderek toplumun ekonomik ve toplumsal yapısının değişmesine, yeni değer yargılarının ortaya çıkışına, yeni üretim ilişkileriyle de yeni toplumsal örgütlemelere ve toplumsal dinamiklerin artmasına yol açar.

Özellikle II. Dünya Savaşında sonra ortaya çıkan “*Az Gelişmiş*”, “*Geri Kalmış*”, “*Gelişmemiş*” ekonomi, “*Gelişmekte olan*” ekonomi kavramları bugünde yeni bağımsızlığını kazanan ve ekonomisi genelde dışarıya bağımlı ülkeler için değerlendirme ölçüleri olmuştur. Bugün dünya nüfusu ve ülkelerinin üçte ikisi bu grupların içinde olduğuna göre kalkınma kavramı ile dünya ekonomisi karşı karşıya olacaktır. Özellikle II. Dünya Savaşından sonra bütün yönetim sistemlerinde en önemli ve can alıcı konu, şüphesiz ekonomi ve kalkınma uygulamaları olmuştur. Hükümetler ve siyasi partilerin gündemlerinde hep aynı konu ilk sırada yer almış ve almaya devam etmektedir. Çünkü bunu çözemeyen ülkelerin ve iktidarların başka konularda başarılı olsalar bile ayakta durmaları mümkün olmamaktadır. Ulusal üretimi az ve gelirleri yeterli olmayan ülkeler, bu iç ekonomik sıkıntının yanında dış baskı ve ekonomik bağımlılığın da altına girerek siyasal geleceklerini kaybetmektedirler. Bu ekonomik sıkıntının yanında birde nüfusun hızlı artması diğer sorun olarak hükümetlerin karşısında durmaktadır. Nüfus artışına paralel olarak ekonomisini geliştiremeyen kaynaklarını arttıramayan ülkeler daha da yoksullaşmaktadırlar. Bütün bu sebepler, ülkeleri ve yönetenleri, bilinen ekonomik modellerin yanında

¹⁷ İlhan, *a.g.e.*, s. 170

lkeleri zellikle II. Dünya Savaşı ncesi ve sonrasında yeni ekonomik kalkınma modellerine yönelmiştir. Türkiye’de Atatürk Döneminde uygulanan “Devleti” model ile de Türkiye’nin birçok alanda kalkınma projeleri başlatması ve Atatrklğn model olarak amacını “kalkınma” olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda bu “Milli Ekonomi” politikalarının da bir uygulamasıdır. Bu kalkınma anlayışı birçok ülke tarafından değişik adlarla kullanılsa da bilinen tanımlamasıyla *Karma Ulusal Kalkınma Modelidir*. Ayrıca bu ekonomik model, *küresel olarak yayılmacı ve ekonomik sömürge anlayışına karşı olarak oluşan Kemalizm ideolojisinin bir ulusal ekonomik bağımsızlık hareketinin bir parçasıdır*. Çünkü dünya ekonomilerini küresel olarak ellerinde tekel haline getirmeye çalışan sömürgeci sanayileşmiş ülkeler ve ekonomik tekellere karşı, bir ekonomik bir bağımsızlık hareketi olarak ta ilk önemli uygulamaları, Türkiye’de bu modelle gerçekleşmiştir.¹⁸

Atatrk Düşünce Sistemi ve İlkelerinden biri olan ve değişik sebeplerin sonucu olarak uygulanan “Devletçilik” ilkesi kalkınma hedefinin bir yansımasıdır. ***nk kalkınmasını sağlamayan ve üst seviyede kalkınmiş*** ekonomiye geçemeyen ülkelerde, ekonomik sorunlar siyasi, sosyal ve rejim sorunlarına kadar ilerleyecek duruma gelebilir. Yakın tarihte birçok sosyal ve siyasal hareketlerin temelinde bu ana sorun yatmaktadır. Atatürk kalkınmanın bir siyasi bağımsızlık sorunu olması gerektiğini birçok kereler ifade etmiştir;

“ Ekonomik kalkınma, Türkiye’nin, hr, bağımsız, daima daha kuvvetli, daima daha refahlı Türkiye idealinin, belkemiğidir. Türkiye bu kalkınmada, iki büyük kuvvet dizisine dayanmaktadır: Toprağı, iklimleri, zenginlikleri ve başlı başına bir servet olan coğrafi vaziyeti ve bir de, Türk Milletinin, silah kadar, makine de tutmaya yaraşan kudretli eli ve millfi olduğuna inandığı işlerde ve zamanlarda, tarihin akışını değiştirir yiğitlikle beliren, yüksek sosyal benlik duygusu....”¹⁹

¹⁸ 20. Yüzyıldaki Küresel Ekonomik Yayılmacılık ve Kemalizm Hareketinin Bu Yayılmacılığa Karşı Politik ve Ekonomik Bakışı için bkz. Metin Aydoğan, *Yeni Dünya Düzeni Kemalizm ve Türkiye(20. Yüzyılın Sorgulanması)*, 1. Cilt, Otopsi Yayınları, İstanbul 2000, s. 89 – 118

¹⁹ Kocatürk, *a.g.e.*, s. 298

3- ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCENİN(İLKELERİN) ALTYAPISININ OLUŞUMU

1. Genel Bilgiler

*Atatürk ilkeleri, Atatürk'ün Türk İnkılâbını gerçekleştirirken uyguladığı yöntemlere temel oluşturan düşüncelerin, sistemli bir biçimde ifade edilmesidir. Türk İnkılâbı ise, Atatürk ilkelerinin uygulama haline dönüşmüş şeklidir. Atatürkçü Düşünce Sistemi içinde ortak görüş ve eylemlerden birbirine bağlı bir bütün oluşturan Atatürk ilke ve İnkılâpları, Türkiye'yi, çağdaş uygarlık düzeyine en kısa sürede ulaştırabilmek için aklın ve mantığın çizdiği yoldur.*²⁰

Atatürk ilkelerini anlayabilmek için, öncelikle oluştuğu ortamın koşullarını, ilkelerin amaç ve ortak özelliklerini ile dayandığı temel esasları gözden geçirmek gerekmektedir.

A - Atatürk İlkelerinin Oluştugu Ortam

Atatürkçü Düşünce Sistemi'ni oluşturan ilkeler, birdenbire belirlenip uygulamaya konulmuş değildir. Yüzyılların birikiminin bir sonucudur. Osmanlı Devleti'nin XVI. yüzyıldan başlayarak içine girdiği olumsuzluklar ve bunlara karşı zaman zaman devlet adamları ve aydınların çözüm arayışları, Batılı bazı değerlerin benimsenmesiyle sonuçlanmıştı. Ancak bu devleti yenileştirme, iyileştirme çabaları, yenilikçi bazı devlet adamlarının kişisel çabaları ile sınırlı kaldığından, reform hareketinin ötesine gidememiş, inkılâp hareketine dönüşememişti. Üstelik getirilen batılı uygulamalar, eskinin doğu düşüncesine göre kurulan kurumları kaldırılmadan konulduğu için, toplumdaki çatışmayı ve çözülmeyle daha çoğaltmıştı.²¹

Toplumdaki çatışmayı ve çözülmeyle arttıran, başka etkenler de oldu. Fransız ve Amerikan ihtilalleriyle dünyaya yayılan özgürlük, eşitlik, adalet, milliyetçilik, ulusal egemenlik, laiklik, cumhuriyet gibi değerler farklı dillere, dinlere ve ırklara ait insanların yaşadığı Osmanlı Devleti'nde de kısa sürede etkisini gösterdi. Devletin gayri Müslim halkı, bu fikirlerin etkisiyle, her biri ayrı birer millet olduklarının bilincine vararak kendi ulusal devletlerini kurmak için, bağımsızlık hareketleri içine girdiler. Türkler ise, yüzyıllardan beri kendilerine ümmet bilinci aşılandığı için, ne olduklarını unutmışlardı. Bu nedenle de dönemin milliyetçilik düşüncelerinden en son etkilenen Türkler oldu.

²⁰ Kili, *a.g.e.*, s. 216-217

²¹ Atatürkçü Düşünce Sistemi oluşmasında erken etkenler için bkz. YÖK., *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi II, Atatürkçülük*, Ankara 1986, s. 12 -13

Reformların, inkılâba dönüşmemesi nedeniyle, yetersizliklerin ortadan kaldırılamaması ve devletin hızla parçalanma süreci içine girmesi, XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bazı aydınları yeni arayışlara yöneltti. Osmanlılık adı verilecek bu arayış, bütün farklı kimlikleri kişisel çıkar ve vatan bağlarıyla birbirine bağlamayı ve böylece devletin geleceğine ortak ettirmeyi amaçlamaktaydı. Ancak, geç kalınmıştı. Artık çağın yönetim biçimi, dinsel yetkilere sahip padişah, halife denilen tek bir kişinin egemenlik haklarını kullandığı bir yönetim şekli değildi. Üstelik meşruti düzen de çözüm değildi. Çünkü bu farklı kimlikler, egemenliklerinin Padişah ve temsilcileri arasında paylaşıldığı meşruti düzeni de istememekteydiler. Onların istediği; kendi egemenlikleri temeline dayalı bağımsız devletlerini kurabilmektir.

Meşrutiyetle oluşturulan parlamento ve yürürlüğe konulacak anayasa ile hak ve özgürlükler bir ölçüde de olsa garantiye alınacaktı ama, son söz yine dinsel yetkilere sahip, milletin seçip görevlendirmedikleri padişahın olacaktı. Devletin, dinsel temellere ve seçilip atanmamış bir kişinin iradesine dayandırılması, sorunları çözemediği gibi, daha da artmasına neden olmaktaydı. Ulus iradesine dayanmayan toplumu, çağın hedef ve değerleri etrafında birleştiremeyen bu kişisel ve keyfi yönetim, toplumun istek ve gereksinimlerine de yanıt veremeyince, yeni bir oluşuma ve devrime doğru sürüklenmekteydi.

İnkılâbı yönlendirecek ve gerçekleştirecek olan Mustafa Kemal, böyle bir ortamda dünyaya geldi. Onun doğduğu yıl Osmanlı Devleti'nin kaçınılmaz sonunun, Batılılarca belirlendiği yıl oldu. Bir taraftan Osmanlı'nın mali kaynaklarına el koyan Düyun-u Umumiye kurulurken, öte yandan İngiltere bir süreden beri Osmanlı Devleti hakkında izlediği toprak bütünlüğünü koruma politikasını terk ediyor ve Mısır'ı işgal ederek, Rusya gibi Osmanlı'yı parçalama, topraklarını ele geçirme politikasını başlatıyordu.

II. Abdülhamit'in izlediği İslâmcı siyaset, devletin içindeki halkları birleştiremediği gibi, dağılma sürecini daha da hızlandırdı. Mustafa Kemal, böyle bir ortamda doğdu ve öğreniminin bütün aşamalarını da bu padişah döneminde tamamladı. Böylece o dönemi bütün ayrıntıları ile gözleme olanağı buldu.

Mustafa Kemal, öğrendiği Fransızca sayesinde, Dünya Tarihi'ni, siyasal akımları okudu, öğrendi. Ülkesinin durumunu, bu öğrendiklerinin ışığı altında değerlendirdi. Öte yandan, Osmanlılık ve İslâmcılık akımlarına bir tepki olarak doğmuş bulunan Türkçülüğü de tanımaya başlamıştı. Ziya Gökalp'in düşüncelerini öğrenen Mustafa Kemal, Namık Kemal'i de okuyunca, vatan sevgisi onda bir aşka dönüştü. II. Meşrutiyet deneyimini de yaşayan Mustafa Kemal, görevi gereği birkaç kez yurt dışına

çıkarak Batı'yı tanıdı ve onların Türkiye hakkındaki değerlendirmelerini öğrenme fırsatını da elde etti. I. Dünya Savaşı'na Almanya'nın yanında girmenin hata olduğunu her zaman vurgulayan Mustafa Kemal, bu savaşta yabancı bir güce bağlılığın, ne kadar onur kırıcı olduğunu da gördü. Edindiği milliyetçi fikirler nedeniyle, Türk ordusuna komuta eden Almanlardan çok rahatsız olduğu anlaşılmaktadır.²² Kısacası, Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu sorunlar, Mustafa Kemal akılcı çözüm yolları aramaya zorlamıştır.²³

Savaştaki ağır yenilgi, ülkenin parçalanması ve buna İstanbul'daki yönetimin aciz kalması, onda oluşan düşüncenin uygulamaya konulmasını gerekli kıldı. Tek bir çözüm vardı: "*Ulusal egemenliğe dayalı yeni bir Türk Devleti kurmak*" Ulusal egemenlik, ümmet düşüncesi yerine milliyetçilik ruhunu Türklük bilincini uyandıracak, bağımsızlık ve vatan bilincini kafalara işleyerek, yeni Türk Devleti'nin kurulmasını sağlayacaktır.

İşte Atatürkçü Düşünce Sistemi Önderin ortamındaki çeşitli olayları akıl yoluyla değerlendirmesi, tarih bilinciyle yorumlamasıyla oluştu. Bu olayları dönemin bütün aydınları yaşamışlardı. Bu olaylar belki o aydınları çok üzdü, ancak Atatürk gibi düşünmeye sürükleyemedi. Demek ki ortam elverişli olsa da dâhilerin belirmesi tesadüfe bağlıdır. Böyle bir tesadüfün Türk Milletine rastlaması son derece tarihsel bir olaydır.²⁴

B - Atatürk İlkelerinin Amacı

Önderin, bulunduğu ortamdaki çeşitli olayları akıl yoluyla değerlendirmesi, milli bir tarih bilinciyle yorumlamasıyla oluşan Atatürkçü Düşünce ve onun özü olan ilkeler, öteki ideolojilerdeki gibi, emperyalist amaçlara yönelik değildir. Atatürk İlkeleri;

- **Ulus egemen kılmak**
- **Aklın ve bilimin önderliğinde bütün sorunlarına çözüm bulacak bir toplum yaratmak**
- **Uluslararası platformda saygın ve bağımsız bir devlet oluşturmak**
- **Türk ulusunun mutluluğunu, huzurunu, refahını sağlayarak, çağdaş uluslar düzeyine çıkarmak amacıyla konulmuşlardır.**

²² Atatürkçü Düşünce Sisteminin oluşmasına yönelik olarak kapsamlı eser için bkz. Şerafettin Turan, *Atatürk'ün Düşünce Yapısını Etkileyen Olaylar, Düşünürler Kitaplar*, Ankara 1982

²³ YÖK, *a.g.e.*, s. 16

²⁴ *A.g.e.*, s. 17

Atatürkçü Düşünce Sistemi, kendi ulusunun mutluluğu ve refahını düşündüğü kadar, diğer ulusların da mutluluğu ve refahını düşünür. İnsanlığın ancak aklın ve bilimin egemen olduğu özgür ve demokratik ortamda eşitlikçi ve bağımsız yapıyı koruyabileceğine inanır.²⁵

C- Atatürk İlke ve İnkılâplarının Dayandığı Temel Esaslar

Atatürkçü düşünce ve onun uygulaması olan Türk İnkılâbı, evrensel temellere dayanmaktadır. Atatürk'ün koymuş olduğu ilkeler, dünyada ilk defa Atatürk tarafından bulunmuş ilkeler değildi. O yıllarda uygar ve demokratik toplumlarda, yerine göre bir bölümü veya tümü uygulanmaktaydı. Atatürk, Fransız İhtilali'nin temel düşüncelerini, Türk milletinin doğal özellikleri ile birleştirerek, toplumun sosyal sorunlarına göre düzenlemiştir. Örneklendirecek olursak; Atatürk'ün Türk toplumuna benimsetmek istediği milliyetçilik anlayışıyla, Almanların milliyetçilik anlayışı birbirinden farklıdır. Aynı şekilde Türkiye'de uygulanan "cumhuriyet" ile "sosyalist halk cumhuriyetleri" arasında da büyük farklar bulunmaktadır. Laiklik de aynı temele dayanmasına rağmen, Batı Avrupa ülkelerinden farklı biçimde anlaşılıp uygulanmaktadır. Görüldüğü gibi bu ülkeler, insanlığın evrensel değerleri olmakla birlikte, Atatürk sayesinde Türk ulusunun ölçüleri ve ihtiyaçlarına uygun hale getirilmişlerdir.

Bu ilkelerin Atatürk tarafından Türk insanının ihtiyaçlarına uygun hale getirilmeleri, çağdaş "milliyetçilik" duygusuna dayandırılması sayesinde olmuştur. İlkelerde temel hedef, Türk milletini bir an önce uygarlık düzeyine çıkarmaktır. Ancak bu, körü körüne Batı'yı taklit ederek değil, bir temel üzerinde kendi yarattığı değerlerle çağdaşlığı sağlamak olduğu için, bütün ilkeler milli temele oturtulmuştur. Bu nedenle de milliyetçilik, diğer ilkelere temel olmakta, ortak özellikler katmaktadır. Atatürk'ün koyduğu ilkeler, altı tanedir. Bunlar; Milliyetçilik, Cumhuriyetçilik, Halkçılık, Devletçilik, Laiklik ve İnkılâpçılıktır.

Bu sıralama, bir milletin varlığından başlayarak diğer ilkelerin getireceği düşüncelerin tümünün nedenlerinin açıklanmasındaki bilimsel bağlantıyı göstermektedir. Atatürk ilkelerinin kaynağı, insandır. İnsanın olmadığı yerde ne yönetim sorunu, ne uygarlık, ne ekonomi ve ne de bilim vardır. Bu ilkelere amaç; *yönetimde, siyasette, ekonomide, toplumsal kurumsallaşmada Türk insanını egemen kılmak, durağanlığı önleyip, çağdaşlığı gerçekleştirmektir.* Bu nedenle de Atatürk, koyduğu ilkeleri akılcı, gerçekçi ve bilimsel bir temele oturtmuştur ve "insan", "milliyetçilik", "akıl ve bilim" anlayışı, ilkelerin özünü oluşturmaktadır.

²⁵ Hamza Eroğlu, *Türk Devrim Tarihi*, Ankara 1981, s. 415 – 416

Ca - Akıllı ve Bilimi Temel Alması

Atatürk'ün, insan aklına ve bilimsel yöntemlere inancı büyüktü. Gerçeklerin ortaya çıkarılması ve karşılaşılan sorunlarda doğru çözümlere ulaşılmasında aklın ve bilimin çizdiği yoldan yürünmesi inancındaydı. Bu nedenle de koyduğu ilkelerin temelinde akılcı ve bilimsel düşünceyi (rasyonalizmi) Türk toplumunun bütün alanlarına egemen kılma çabası yatmaktaydı. Atatürk,"akıl, mantık, bilim ve fen, uygarlık" gibi sözcükleri çoğu zaman iç içe kullanmıştır. Akılcılık; "hurafelerin"(boş inançların), bilimsel verilere aykırı "ön yargıların", insanı ve toplumu bir noktada dondurup, değişmez kalıplara hapseden "dogmatik yaklaşımların" reddedilmesidir.

Sorunlara akılcı gözle bakılması, akıl ve mantığın süzgecinden geçmemiş inançlara saplanıp kalmayı önlediği gibi, akıldışı ön yargıların, köhne ve zararlı göreneklerin duygusal saplantıların esiri olmadan doğru çözümlere ulaşılmasını da sağlar.

Akılcı yaklaşım, şartlanmışlıkları kaldırarak, dünyaya ve olaylara akıl gözü ile bakıp değerlendirmeyi sağlar. Ancak bu sayede kişi, istek ve hayallerini gerçek sanma yanılgısından kurtulup, asıl gerçekleri objektif şekilde değerlendirebilir. Yine bu sayede, toplumun bütün bireylerinin daha mutlu ve sağlıklı yaşamasını sağlayacak bilimsel ve teknik gelişmeler yaratılabilir. Oysa Osmanlı Anlayışı, yüzyıllar boyunca, topluma kadercilik anlayışını yerleştirdiği için, sorunlara çözüm bulamamış ve yıkılıp gitmişti. Bu nedenle de "*milli, milletlerarası sorunlara duygusal ve dogmatik açıdan, peşin hüküm ve kalıplarla değil, akılcı, bilimsel ve faydacı bir yaklaşımla eğilmek*" Atatürk'ün izlediği ve milletine benimsetmeye çalıştığı ilkelerin önemli bir özelliğidir.

Akılcı yaklaşımla bilim arasında sıkı bir bağlantı vardır. Bilim, akılcı düşünce ile gözlem ve deneyin sonuçlarıdır. Atatürk, çağımızın "bilim çağı" olduğunu görmüş, bilim ve teknolojinin insanların ve milletlerin hayatında git gide artan ölçüde etkili olacağına inanmıştı. Bu nedenle de "*Hayatta en gerçek yol göstericinin bilim*" olduğunu söyleyerek, bilimlere büyük değer vermek gerektiğini ve ondan gereği gibi yararlanılmasını istemiştir. Artık bilim ve teknoloji, milletlerin güçlerini, kalkınma ve refah düzeylerini, savunmalarını etkileyen en önemli faktörler arasına girmiştir. Bunları o günden gören Atatürk, ilkelerini aklın ve bilimin verilerinden çıkardığı temele oturtmuştur. Bu sayede Cumhuriyet dönemindeki hızlı değişim ve gelişmeler sağlanmıştır.

Cb- Bağımsızlığa, Egemenliğe ve Barışa İlişkin Esaslar Taşınması

Atatürkçülük, emperyalist güçlere karşı, modern çağlarda, ilk kez başarıya ulaşan İstiklâl savaşından sonra tam bağımsız ve milli cumhuriyet kurarak dünyadaki mazlum milletlere örnek olmuştur. Atatürkçülük tam bağımsızlığı koruyabilmek için sosyo- ekonomik alt yapıda da halkın yararına değişiklikler yapmayı amaç sayar. Atatürkçü düşüncenin temelini oluşturan en belirgin ve iç içe olan kavramlar;

- **Tam bağımsızlık**
- **Kayıtsız şartsız milletin egemenliği**
- **İçte ve dışta barışın sağlanması.**

Bunlar Yeni Türk Devleti'nin ve ona can veren bütün ilkelerin temel dayanaklarıdır. Bağımsızlık aynı zamanda milletçe bunun benimsenmesi ve amaç edinilmesidir. Yalnızca siyasal yapıda değil toplum yapısında da bağımsızlık ilke olarak benimsenmelidir ki milli ve siyasal bağımsızlık kalıcı olsun.

I - Bağımsızlık ve Özgürlük

Devletler, milletlerin hukuki ve siyasal yönden kişilik kazanması ile oluşmaktadır. Ancak uluslararası planda hukuki ve siyasal kişiliği olan devlete, bağımsız devlet denir. Bağımsız devlet, diğer devletlerin ve uluslararası kuruluşların etkisi altından kalmadan, iradesini her alanda kullanabilen devlet demektir. Özgürlük hem devlet, hem de vatandaşlar için geçerli bir kuraldır. Devleti ilgilendiren yanı, yani devletin özgür olması demek, başka devlet ya da devletlerin buyurma gücüne uymadan, kendi iç ve dış siyasetini belirlemesi demektir. Birtakım kısıtlamalar ve koşullar altında bulunan devlete özgür ve bağımsız devlet denilemez.

“Özgürlüğü ve bağımsızlığı, kendi karakterinin en belirgin yanı” ve “yaşam sorunu” olarak kabul eden Atatürk, devletin bağımsızlığını da şu koşullara dayandırmaktaydı. : **“Tam bağımsızlık dendiği zaman, doğal olarak siyasal, mali, ekonomik, adli, askeri, kültürel ve diğer konularda tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan yoksun kalmak, ulus ve ülkenin gerçek anlamıyla bütün bağımsızlığından yoksun kalması demektir.”**²⁶

²⁶ Utkan Kocatürk, *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*. Ankara 1999 , s. 27

Özgürlüğün ikinci yanı ise, o devletteki vatandaşın durumunu belirler. Bir devletin bağımsızlığından az da olsa ödün vermesi, onu bağımlı hale getirdiği gibi, o milletin onuruna da gölge düşürür. Vatandaşlarını başka milletlerin yanında eziklik ve aşağılık duygusu içinde bırakır.

Kurtuluş Savaşı, Batılı emperyalist devletlere karşı verilen bağımsızlık ve özgürlük savaşı olmanın yanı sıra, Türk'ün onur savaşı olma özelliğini de taşır. Bu onur, Türk'e bağımsızlıkla ölüm arasında tercih yaptıracaktı. Atatürk'le, Türk Milleti bağımsızlığına, özgürlüğüne ve onuruna kavuştu. Bu bağımsız ve onurlu yaşamın devamı çağdaş değerleri kabul etmeye bağlıydı. Bu değerlerde yine Atatürk'ün koyduğu ilkelerle Türk insanına sunuldu ve bağımsızlık anlayışı pekiştirildi. Çünkü, ancak bağımsız devlet, vatandaşına özgürlük, güvenlik ve gelişme sağlar. Bağımsız devlet, vatandaşların özgürlük haklarını kullanabilmesine ve yasalarla korunabilmesine bağlıdır. Demokrasilerde vatandaşlar birbirlerinin özgürlüklerine saygılı olduğu sürece, onların özgürlüklerinde kısıntıya gitmez ve gelişme sağlanır.

II - Kayıtsız Şartsız Millet Egemenliği

Atatürk İlkelerinin dayandığı ikinci siyasal ve hukuki temel, “milli egemenlik” tir. Milli egemenlik, dışa karşı özgür ve bağımsız yaşamayı, içeride ise, milletin kendi kendini yönetmesi kuralını getirir. Millet, kendisini oluşturan kişilerin toplamından ayrıdır. Onların sentezinden ortaya çıkan bağımsız kişiliktir. Egemenlik ise, millet denilen varlığın, toplumun genel iradesidir. Millet iradesi, bireysel isteklerin bir araya gelmesinden, kaynaşmasından oluşur. Cumhuriyetin ve demokrasinin var olduğu yerlerde bir kişinin, bir grubun, bir sınıfın istekleri yerine, milletin istekleri uygulamaya geçer. Atatürk'e göre; *“Millet her türlü isteğini yerine getirme gücüne sahiptir. Millet girişimlerinin önüne geçebilecek hiçbir güç yoktur.”*

Egemenliğin padişaha bağlı değil, kayıtsız, koşulsuz Türk milletine ait olduğu düşüncesini ***“hâkimiyet(egemenlik) bilakaydüşart(kayıtsız şartsız) milletindir.”*** sözüyle siyasal ve hukuki yaşama geçiren, Atatürk olmuştur. Atatürk'e göre; ***“Toplumda en yüksek özgürlüğün, en yüksek eşitlik ve adaletin devamlı şekilde sağlanması ve korunması ancak ve ancak tam ve gerçek anlamıyla milli egemenliğin kurulmuş olmasına bağlıdır. Bundan dolayı özgürlüğün de, eşitliğin de, adaletin de dayanak noktası milli egemenliktir. Çünkü milletin egemen olmadığı bir yerde, ne özgürlükten, ne insan haklarından, ne eşitlikten, ne de adaletten söz***

*edilemez, hepsi yok olur gider.*²⁷ Türk toplumuna özgürlük de, adalet de, eşitlik de Atatürk'ün ilke ve uygulamalarıyla gelmiştir.

III - İçte ve Dışta Barış (Yurtta Barış, Dünyada Barış)

İnsanlar arasındaki ilişkiler ya uyum ve işbirliği; ya da zorlama, sürtüşme temeline dayalıdır. Çıkar çatışmalarının doğal sonucu, mücadele ve savaştır. Çıkarların uyuşması ise, barıştır. 1911–1922 yılları arasında bir cepheden diğer cepheye koşup durmadan savaşmak zorunda kalan Mustafa Kemal, her zaman barış özlemiyle yaşamıştır. O bir askerdi, ama hiçbir zaman sorunların kuvvet kullanılarak çözümlenmesinden yana değildi. Daha 1923 Şubat'ında **“Savaş zorunlu ve hayati olmalıdır. Milletin yaşamı, tehlikeyle karşı karşıya kalmadıkça savaş bir cinayettir.”** diyerek, savaşın gerekliliğini ancak milletin yaşamına kastedilmesine bağlamaktaydı. Atatürk Türk milletinin ve bütün insanlığın barış içinde yükseleceği ve mutlu olacağı inancındaydı. Bu nedenle de **“Yurtta barış, cihanda barış”** dış politikada temel ilkesi olmuştur. Ancak barışın sağlanması için de, her zaman güçlü ve çıkabilecek bir savaşa karşı hazırlıklı olmak gerektiği görüşünde olduğundan, **“Türkiye'nin güvenliğini gaye tutan, hiçbir milletin aleyhinde olmayan bir barış istikameti bizim daima prensibimiz olacaktır”** demiştir.

“Yurtta barış, cihanda barış” ilkesi bir taraftan yurt içinde huzur ve barışı, güven içine yaşamayı, diğer taraftan da uluslararası barış ve güvenliği hedeflemekteydi. Dış siyasetin, bir toplumun iç siyasetiyle sıkı bir şekilde ilgili olduğunu bilen Atatürk, **“Bir toplumun iç kuruluşu ne kadar kuvvetli, sağlam olursa, dış siyaseti de o oranda güçlü ve dayanıklı olur”** diyerek, yurttaki barışın önemini vurgulamaktaydı.

“Yurtta barış” insanın huzur ve güven içinde, insan kişiliğine yakışır şekilde yaşamasını ifade eder. Aynı zamanda toplum hayatındaki düzeni, vatandaşın devlete güvenini, devletin de ülkede iç barışı sağlamasını öngörür. Atatürk, Türk insanını, barış içinde mutlu kılmanın yolunu cumhuriyette bulmuştur. “Cihanda Sulh” ise, uluslararası barış ve güvenliğin korunmasını ve sağlanmasını, amaç bilir. Uluslararası ilişkilerde kuvvete ve tehdide başvurmamayı, anlaşmazlıkların barışçı yollarla çözümünün sağlanması yönünde politikaların uygulanmasını ifade eder.

²⁷ *A.g.e.*, s. 30

KAYNAKÇA

- ATATÜRK, Mustafa Kemal, *Söylev (Nutuk)*, Örgün Yayınları, İstanbul, 1980
- AYDOĞAN, Metin,, *Yeni Dünya Düzeni Kemalizm ve Türkiye(20. Yüzyılın Sorgulanması)*, 1. Cilt, Otopsi Yayınları, İstanbul, 2000
- DİNÇ, Sait, *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi*, Nobel Kitabevi Yayınları, Adana, 2004
- EROĞLU, Hamza, *Atatürkçülük*, Ankara, 1981
- EROĞLU, Hamza, *Türk Devrim Tarihi*, Ankara, 1981
- GİRİTLİ, İsmet, *Atatürkçülük İdeolojisi*, Ankara, 1988
- İLHAN, Suat, *Evrimsel Türk Devrimi*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1998
- KİLİ, Suna, *Atatürk Devrimi, Bir Çağdaşlaşma Modeli*, İş Bankası Yayınları, Ankara, 1998
- KİLİ, Suna, *Türk Devrim Tarihi*, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1995
- KOCATÜRK, Utkan, *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1999
- LEWIS, Bernard Lewis, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, T.T.K. Yayınları, Ankara, 2000
- M.E.B., *Atatürkçülük 3, Atatürkçü Düşünce Sistemi*, İstanbul, 2001
- TUNAYA, Tarık Zafer, *Atatürk ve Atatürkçülük*, İstanbul, 1964
- TURAN, Şerafettin, *Atatürk'ün Düşünce Yapısını Etkileyen Olaylar, Düşünürler Kitaplar*, Ankara, 1982
- YÖK., *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi II, Atatürkçülük*, Ankara, 1986